

**А.К. ҚҰСАЙЫНОВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ
ГУМАНИТАРЛЫҚ ИНСТИТУТЫ**

Жаңа редакцияда бекітілген

А.Қ. Құсайынов Еуразия
гуманитарлық институтының
бұйрығымен
2025 жылғы "31" қаңтардағы № 26
(бұрын қолданыста болған ережені
ауыстыру)

**ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР
СТУДЕНТТЕРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ БОЙЫНША
ИНСТИТУТ ОҚЫТУШЫЛАРЫ МЕН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ ҮШІН
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫСТАР**

АСТАНА, 2025

1. Жалпы ережелер

Осы әдістемелік ұсыныстар А. Құсаинов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының жоғары білім беру жүйесінде инклюзивті тәсілді жүзеге асыру мақсатында әзірленген. Ұсыныстардың мақсаты – ерекше білім беру қажеттіліктері бар (ЕБҚ) студенттерге сапалы білім алуға тең жағдай жасау, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы негізінде инклюзивті білім беруді қамтамасыз ету.

Инклюзивті білім берудің нормативтік-құқықтық базасы:

- «Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы» ҚР Заңы №39-III (03.12.2015 ж. өзгерістер мен толықтырулармен);
- «Педагог мәртебесі туралы» ҚР Заңы, 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №293-VI;
- Қазақстан Республикасының 2025–2030 жылдарға арналған Инклюзивтік саясат тұжырымдамасы (2024 жылғы 30 желтоқсандағы №1143 Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысымен бекітілген);
- ҚР БҒМ-нің 2004 жылғы 20 тамыздағы №696 бұйрығы, «Арнаулы (түзету) білім беру ұйымдарының типтік оқу жоспарлары туралы»;
- ҚР БҒМ-нің 2009 жылғы 16 наурыздағы №4-02-4/450 хаты, «Дамуында шектеулері бар білім алушыларға инклюзивті (интеграцияланған) білім беруді ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік ұсынымдар»;
- ҚР БҒМ-нің 2012 жылғы 8 мамырдағы №4-5/647 хаты, «Үйде оқитын мүгедек білім алушылардың жұмыс орындарын бағдарламалық-техникалық құралдармен қамтамасыз ету туралы нұсқаулық-әдістемелік хат»;
- ҚР Үкіметінің 2013 жылғы 17 мамырдағы №499 Қаулысы, «Жалпы білім беретін ұйымдардың типтік ережелері»;
- ҚР БҒМ-нің 2013 жылғы 4 шілдедегі №258 бұйрығы, «Дамуында шектеулері бар білім алушыларға арналған арнаулы білім беру ұйымдарының типтік ережелері».

Бұл құжат ЕБҚ бар тұлғалар үшін оқытуға қажетті ұйымдастырушылық-педагогикалық, әдістемелік және

инфрақұрылымдық жағдайларды қамтамасыз етуге, олардың оқу ортасына және жоғары оқу орнының әлеуметтік-мәдени өміріне толыққанды кірігуін қамтамасыз етуге бағытталған.

2. Терминдер мен анықтамалар

Ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБҚ) — бұл білім алушының денсаулығына байланысты туындайтын жеке қажеттіліктері, олар оқу ортасын бейімдеуді, жеке тәсілді, қосымша білім беру және әлеуметтік қызметтерді ұсынуды талап етеді.

Мүгедек — аурулар, жарақаттар немесе кемістіктер салдарынан ағзаның қызметінің тұрақты бұзылуы себебінен өмір сүру әрекеттерінің шектелуі бар адам. Мүгедектік мәртебесі медициналық-әлеуметтік сараптама арқылы белгіленеді.

ЕБҚ бар білім алушы — бұл жоғары білім алу барысында арнайы психологиялық-педагогикалық, әдістемелік, әлеуметтік немесе техникалық қолдауды қажет ететін студент, бұған физикалық, сенсорлық, интеллектуалдық немесе өзге де бұзылыстар себеп болуы мүмкін.

Ассистент (тьютор) — бұл оқу үдерісінде ЕБҚ бар студентке ілесіп жүретін, оған қозғалу, қарым-қатынас жасау, оқу материалын меңгеру және институттың әлеуметтік ортасына бейімделу барысында көмек көрсететін тұлға.

3. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттердің санаттары мен ерекшеліктері

Инклюзивті көзқарас аясында келесі санаттағы ерекше білім беру қажеттіліктері бар (ЕБҚ) студенттер бөлініп көрсетіледі. Әр санаттың білім беру бағдарламаларын табысты меңгеруі үшін арнайы жағдайлар қажет етіледі:

- Есту қабілеті бұзылған студенттер

Бұл санатқа есту қабілеті төмен немесе мүлдем естімейтін адамдар жатады, олар үшін ауызша қарым-қатынас қиын немесе мүмкін емес.

Ақпаратты жеткізудің балама арналары ұсынылады: сурдоаударма, көрнекі материалдар, мәтіндік сүйемелдеу және техникалық құралдарды пайдалану қажет.

- Сөйлеу қабілеті бұзылған студенттер

Бұл дизартрия, алалия, афазия және басқа да ауызша және/немесе жазбаша сөйлеудің бұзылыстары бар студенттер. Мұндай студенттерге білімін бағалаудың бейімделген түрлері мен вербалды емес тәсілдерді кеңінен қолдану ұсынылады.

- Көру қабілеті бұзылған студенттер

Бұл санатқа мүлдем көрмейтін немесе нашар көретін студенттер жатады. Қолжетімділікті қамтамасыз ету үшін арнайы форматтарды пайдалану қажет (аудиоматериалдар, Брайль қарпі, үлкейтілген шрифт), сондай-ақ мамандандырылған бағдарламалар мен сүйемелдеуші құралдар қолданылуы тиіс.

- Тірек-қимыл аппараты бұзылған студенттер

Бұл қозғалыс белсенділігі шектеулі (мысалы, сал ауруы, жарақаттар немесе созылмалы аурулар салдарынан) студенттер. Олар үшін кедергісіз архитектуралық орта, оқу процесінің икемді ұйымдастырылуы (ыңғайлы орналасу, техникалық көмек, ассистенттер) қажет.

- Күрделі бұзылыстары бар студенттер

Екі немесе одан да көп бұзылыстардың (мысалы, көру мен есту қабілетінің бір мезгілде бұзылуы) үйлесімі жеке сүйемелдеу мен кешенді тәсілді талап етеді. Мұндай студенттермен жұмыс істеу үшін педагог, психолог, дефектолог, тьютор сияқты әртүрлі мамандардың бірлескен жұмысы қажет.

- Созылмалы соматикалық аурулары бар студенттер

Бұл санатқа тұрақты медициналық бақылауды қажет ететін, ерекше оқу режимі мен икемді оқу кестесін талап ететін студенттер жатады.

Олар үшін академиялық демалыс, жеке тапсырмалар, қашықтан оқыту және басқа да оқыту нысандары ұсынылуы мүмкін.

4. Инклюзивті білім беру ортасын қалыптастыру: тәсілдер мен ұсыныстар

А. Құсаинов атындағы Еуразия гуманитарлық институты (бұдан әрі – Институт) инклюзивті білім беру саясатын жүзеге асыра отырып, ерекше білім беру қажеттіліктері бар (ЕБҚ) тұлғалар үшін сапалы білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз етуге ұмтылады. ЕБҚ – бұл білім алушылардың физикалық немесе психикалық дамуындағы бұзылыстармен байланысты жеке ерекшеліктері, олар арнайы оқу жағдайларын жасауды талап етеді.

Мұндай жағдайларға мыналар жатады:

- арнайы психологиялық-педагогикалық және әдістемелік қолдау көрсету;
- ЕБҚ бар білім алушылардың мүмкіндіктеріне бейімделген арнайы технологияларды, әдістер мен оқу құралдарын қолдану;
- қабылдау, қозғалу, қарым-қатынас және психоәлеуметтік қажеттіліктер ерекшеліктерін ескере отырып, оқу ортасын ұйымдастыру;
- білім беру үдерісін үздіксіз бақылау және бейімдеу;
- білім беру үдерісіне қатысушылардың барлығының білім алушыны қолдауға қатысуы.

ЕБҚ бар білім алушыларды психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің негізгі мақсаттары:

- денсаулықты сақтау және жеке физикалық ресурстарды дамыту (денсаулық сақтаушы технологиялар және жеке дене белсенділігі формалары арқылы);
- когнитивті қабілеттер мен танымдық белсенділікті дамыту (бейімделген оқу жағдайларын жасау арқылы);

- конструктивті қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру, эмоционалды интеллект пен тұлғааралық құзыреттілікті дамыту;
- тұлғааралық және отбасылық қарым-қатынасты үйлестіруге бағытталған психологиялық көмек көрсету;
- оң өзін-өзі бағалауды қалыптастыру, өз күшіне сенімділік пен білім алу және өмірлік жетістікке жағдай жасау.

4.1. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар талапкерлерді қабылдау ережелері

А.К. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтына ерекше білім беру қажеттіліктері бар (ЕБҚ) талапкерлерді қабылдау Қазақстан Республикасының қолданыстағы нормативтік құқықтық актілеріне, Институттың ішкі нормативтік құжаттарына және инклюзивті білім беру қағидаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

Негізгі назар – оқуға тең қолжетімділікті қамтамасыз етуге, ақылға қонымды жағдайлар жасауға және ЕБҚ бар талапкерлерге қабылдау науқанының барлық кезеңінде сүйемелдеу көрсетуге аударылады. Қабылдау комиссиясы ЕБҚ бар талапкерлерге ақпараттық, консультациялық және техникалық қолдау көрсетеді, қажет болған жағдайда психологиялық және педагогикалық қызмет мамандары, сондай-ақ сурдоаудармашылар мен ассистенттер тартылады.

Шығармашылық немесе арнайы емтихандар тапсыруды талап ететін білім беру бағдарламаларына түсетін тұлғалар үшін дискриминация мен кедергілерді болдырмайтын жағдайлар жасалады. Міндеттер бейімделген түрде ұсынылуы, техникалық құралдар қолданылуы және емтихан уақыты мамандардың қорытындысы негізінде ұзартылуы мүмкін.

ЕБҚ бар талапкерлер қабылдау науқаны кезеңінде жеке тәсілді ұйымдастыру туралы өтініш бере алады. Диагнозға, мүгедектік тобына және шектеулер деңгейіне қатысты барлық мәліметтер құпия ақпарат болып табылады және жария етілмейді.

4.2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар тұлғалар үшін тең қолжетімділік және қолдау қағидаттарын сақтай отырып оқу процесін ұйымдастыру

А. Құсаинов атындағы Еуразия гуманитарлық институтында ерекше білім беру қажеттіліктері бар (ЕБҚ) білім алушылар үшін оқу үдерісі инклюзивті тәсіл аясында, олардың жеке білім беру қажеттіліктерін ескере отырып және Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілеріне сәйкес жүзеге асырылады.

ЕБҚ бар білім алушы жоғары білім беру бағдарламасына қабылданған сәттен бастап:

- білім алушының оқу ортасына, оқу шарттарына, техникалық және бағдарламалық құралдарға, тьюторлық сүйемелдеу мен басқа да қолдау түрлеріне қатысты қажеттіліктері мен қалаулары анықталады;

- академиялық мүдделер мен психофизикалық даму ерекшеліктерін ескеретін жеке білім беру маршруты әзірленеді;

- білім алушы және оқытушылармен келісім бойынша бейімделген сабақ кестесі құрылады, бұл тиімді оқу ырғағы мен білім ресурстарына қолжетімділікті қамтамасыз етеді;

- пәндер бойынша баламалы қатысу және тапсырмаларды орындау нұсқалары қарастырылған жеке силлабустар әзірленеді;

- аудиториялық, қашықтықтан, аралас, жобалық және басқа да икемді оқыту түрлері мен әдістері қолданылады, бұл оқу материалын меңгерудің қолжетімділігі мен табыстылығын қамтамасыз етеді.

Институтта ақылға қонымды жағдайлар (reasonable accommodations) жасалады, атап айтқанда:

- оқу ғимараттары мен ресурстарына (аудиториялар, кітапханалар, ақпараттық жүйелер, санитарлық тораптар) қолжетімділік;

- шектеулердің орнын толтыруға арналған техникалық және цифрлық құралдарды пайдалану (экран үлкейткіш бағдарламалар, сөйлеу синтезаторлары, субтитрлер, дауыстық енгізу, арнайы БҚ);

- білім алушыны тьютор, ассистент немесе инклюзивті білім беру жөніндегі үйлестіруші арқылы сүйемелдеу;

- білім алушының эмоционалдық әл-ауқатын қамтамасыз ету үшін психологиялық қызмет маманының қатысуы;

- денсаулық жағдайы туралы ақпараттың құпиялығын сақтау және оқу мен оқудан тыс өмірге тең қатысу құқығын құрметтеу.

ЕБҚ бар білім алушылармен жұмыс істейтін барлық оқытушылар Институттың инклюзивті білім беру бойынша психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу орталығы тарапынан нұсқамадан және әдістемелік қолдаудан өтеді. Семестр сайын кафедрааралық консультациялар мен оқу үдерісі мен бағалау рәсімдерін жекелендіру бойынша бірлескен талқылаулар өткізіледі.

ЕБҚ бар білім алушылар келесі академиялық құқықтарға ие:

- академиялық ұтқырлыққа қатысу;

- бейімделген орындарда практикадан өту;

- ғылыми жобалар мен шығармашылық бастамаларды жүзеге асыру мүмкіндігі;

- аралық және қорытынды аттестаттау кезінде жеке тәсіл;

- қажет болған жағдайда психологиялық және әлеуметтік сүйемелдеуге қол жеткізу.

Институттағы инклюзивті білім беру үдерісі келесі қағидаттарға негізделеді:

- білім алушы тұлғасына құрмет және гуманизм;

- білім беру үдерісін жекелендіру мен икемділік;

- педагогтар, мамандар мен әкімшілік арасында пәнаралық өзара іс-қимыл;

- тұрақты мониторинг және кері байланыс;

- инклюзивті білім беру саласындағы кәсіби құзыреттерді дамытуға ашықтық.

4.3. Әртүрлі білім беру қажеттіліктері бар студенттерді оқытудағы әдістемелік тәсілдер

Институтта ерекше білім беру қажеттіліктері бар (ЕБК) студенттер үшін оқу үдерісін ұйымдастыруда білімді тиімді меңгеруді, даму мен әлеуметтенуді қамтамасыз ететін сараланған тәсілдерді қолдану қажет. Бұл бөлімде әртүрлі бұзылыстары бар студенттерді оқытуға арналған практикалық ұсынымдар берілген.

4.3.1. Есту қабылдауының ерекшеліктері бар студенттер

Әдістемелік ұсынымдар:

- визуалды оқу материалдарын пайдалану (субтитрлері бар слайдтар, инфографика, мультимедиялық презентациялар);
- дәрістер кезінде сурдоаударма және/немесе субтитр жүйесін қолдану;
- түсіндіру үшін көрнекі сызбалар, кестелер, анимациялар енгізу;
- жазбаша нұсқаулықтар, карточкалар және көмекші материалдар арқылы өзара әрекеттесу;
- чаттар, форумдар, сұрақ-жауап тақталары сияқты коммуникациялық технологияларды қолдану.

Оқыту ерекшеліктері:

- анық артикуляция, байсалды сөйлеу, ашық бет бейнесі;
- визуалды байланыс және сөйлеу кімге бағытталғанын көрсету қажеттілігі;
- жаңа терминдер мен абстрактілі ұғымдарды визуалды бейнелер арқылы қосымша түсіндіру;
- қажет болған жағдайда – сурдопедагогтың немесе ассистенттің көмегі.

4.3.2. Көру қабылдауының ерекшеліктері бар студенттер

Әдістемелік ұсынымдар:

- көзі әлсіз көретіндерге бейімделген материалдар қолдану: үлкен қаріп (кемінде 16 пт), жоғары контраст, дыбыстық нұсқалар, тактильді сызбалар;

- тақтаға немесе презентацияға жазылған ақпаратты дыбыстау;

- диктофондар, электрондық үлкейткіштер, экрандық үлкейткіштер және экрандық дыбыстау бағдарламаларын қолдануға рұқсат;

- толық соқыр студенттер үшін Брайль шрифтін қолдану (мұндай студенттер болған жағдайда).

Сүйемелдеу ерекшеліктері:

- аудиторияда нақты бағдар беру (заттардың орналасуын сипаттау);

- жарық жағдайын, жарық көздерінің орналасуын және шағылысуларды ескеру;

- қауіпсіздік бойынша жеке нұсқаулықтар өткізу;

- кампуста бағдарлауды қамтамасыз ету, белгілерді қолдану.

4.3.3. Қимыл-қозғалыс және жүріп-тұру қабілеті бұзылған студенттер

Әдістемелік ұсынымдар:

- аудиторияда жеке орын таңдау (еркін кіру, ыңғайлы орналасу);

- лифттерге, дәретханаларға, кітапханаларға және инфрақұрылымның басқа нысандарына қолжетімділікті ұйымдастыру;

- жұмыс үшін ыңғайлы қалыпты таңдау мүмкіндігі (отырып, жартылай жатып және т.б.);

- ноутбуктерді, планшеттерді, көмекші құрылғыларды (басқару таяғы, сенсорлы панельдер және т.б.) қолдануға рұқсат.

Оқыту ерекшеліктері:

- оқытудың икемді түрлері (күндізгі-қашықтықтан, аралас);
- тапсырмаларды орындау мерзімін ұзарту мүмкіндігі;
- аудиторияда немесе кампуста ассистенттің ілесуі;
- тапсырмаларды орындау қарқынын ескеру, модульдік немесе портфельдік бағалау форматына басымдық беру.

4.3.4. Психоэмоционалдық және коммуникативтік ерекшеліктері бар студенттер

Әдістемелік ұсынымдар:

- оқытушы сабырлық сақтап, сын айтудан бас тартып, конструктивті диалог жүргізуі тиіс;
- материалды түсіндіруде үзілістер жасау, сұрақтарды қолдау, негізгі ойларды жазуға рұқсат беру;
- қысқа жауаптар немесе таңдау сұрақтары форматын қолдану;
- мультимедиялық және рөлдік оқыту әдістерін, ойын элементтерін пайдалану.

Өзара әрекеттесу ерекшеліктері:

- психоэмоционалдық жүктемені азайту;
- жеке кеңестер өткізу;
- табыс жағдайларын ұйымдастыру, аз жетістіктер үшін де мақтау;
- білім алушының сұрауы бойынша психологиялық сүйемелдеу көрсету.

4.4. Академиялық табысты қолдау: бағалау, аттестаттау және ЕБҚ студенттерінің практикалық дайындығы

А. Құсаинов атындағы Еуразия гуманитарлық институтында ерекше білім беру қажеттіліктері бар (ЕБҚ) білім алушылардың оқудағы жетістіктерін бағалау жекелендірілген тәсіл, білімді бақылау әдістерін бейімдеу және академиялық нәтижелерді әділ әрі ыңғайлы бағалауға

мүмкіндік беретін жағдайлар жасау қағидаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

Ағымдағы бақылау және аралық аттестаттау барысында ЕБҚ бар білім алушылар үшін келесі жағдайларды қамтамасыз ету ұсынылады:

- тапсырмаларды орындауға уақытты ұзарту;
- ақпаратты қабылдау ерекшеліктерін ескере отырып бейімделген тапсырма түрлерін қолдану;
- көмекші техникалық құралдарды қолдануға рұқсат (үлкейткіш құрылғылар, экрандық қолжетімділік бағдарламалары, аудиоформаттар және т.б.);
- бақылау іс-шараларын жеке немесе шағын топтық форматта өткізу мүмкіндігі;
- оқытушылардың білім алушының материалды меңгеру ерекшеліктерін ескере отырып, жеке бағалау критерийлерін әзірлеуі.

Егер білім алушының денсаулығына байланысты пәнді меңгеруде елеулі қиындықтар туындаса, қорытынды аттестаттаудың дәстүрлі түрін баламалы түрде ауыстыруға рұқсат беріледі: шығармашылық жұмыс, жоба, эссе, баяндама және т.б.

4.4.1. Қорытынды аттестаттаудың дараландырылған түрлері

ЕБҚ бар түлектердің қорытынды аттестаттауы олардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып және қолданыстағы Қорытынды аттестаттау туралы Ережеге сәйкес жүзеге асырылады. Қажет болған жағдайда келесі жағдайлар қарастырылуы мүмкін:

- дипломдық жұмыс немесе қорытынды емтиханды орындауға қосымша уақыт беру;
- техникалық көмек көрсету үшін ассистент (тьютор) ұсыну;
- қорытынды жұмыстарды ұсыну және қорғау түрлерін бейімдеу (қашықтықтан қорғау, мультимедиялық презентациялар және т.б.).

Егер ЕБҚ бар түлек қаласа, кафедра және оқу бөлімімен келісу арқылы дипломдық жұмыс жазудан босатылып, қорытынды емтихан немесе басқа да бақылау түрі тағайындалуы мүмкін.

4.4.2. ЕБҚ студенттерінің практикалық даярлығын бейімдеу

ЕБҚ бар білім алушылардың өндірістік, оқу және педагогикалық практикасы олардың жеке мүмкіндіктері мен ерекшеліктерін ескере отырып кәсіби құзыреттерді дамытуға бағытталған.

Кафедралардағы практика жетекшілері мыналарға міндетті:

- білім алушының денсаулық жағдайын ескере отырып, қауіпсіздік техникасы бойынша нұсқаулық өткізу;

- практика базасын таңдауда кедергісіз орта мен нысанның қолжетімділігін ескеру;

- практика тапсырмалары мен есеп беру нысандарын бейімдеуде әдістемелік қолдау көрсету;

- ЕБҚ бар студентті сүйемелдеу мәселелері бойынша қабылдаушы ұйыммен өзара әрекеттесу.

Қажет болған жағдайда ЕБҚ бар студентке тьюторлық сүйемелдеу ұсынылады, практика қашықтықтан немесе бейімделген түрде (мысалы, қысқартылған сағат көлемімен, жеңілдетілген есеп беру нысанымен) өткізілуі мүмкін.

Институт ЕБҚ бар түлектерді жұмысқа орналастыруға жәрдемдеседі, оған кәсіби бағдар беру қолдауы, ақпараттық сүйемелдеу және дайындық деңгейі мен денсаулық мүмкіндіктеріне сәйкес келетін бос жұмыс орындарын іріктеуге көмек көрсету кіреді.

5 Ерекше білім алуға қажеттілігі бар білім алушылардың академиялық ұтқырлығын ұйымдастыру

А.К. Кусаинов атындағы Еуразиялық гуманитарлық институтында ерекше білім алуға қажеттілігі бар (ЕБҚ) білім алушылардың академиялық ұтқырлығын ұйымдастыру инклюзивті білім беру

қағидаттарына, әр студенттің құқықтары мен жеке ерекшеліктеріне құрмет көрсетуге негізделеді.

ЕБҚ бар студенттер үшін академиялық ұтқырлық — бұл басқа студенттермен тең жағдайларда білім беру бағдарламаларына, академиялық және ғылыми алмасу (ішкі және халықаралық), тағылымдамаларға, ғылыми конференцияларға және басқа да академиялық өзара іс-қимыл түрлеріне қатысу мүмкіндігін білдіреді.

ЕБҚ бар тұлғалардың академиялық ұтқырлығын қолжетімді және тиімді ұйымдастыру мақсатында Институтта келесі жағдайлар қамтамасыз етіледі:

- Академиялық ұтқырлықтың барлық кезеңдерінде (басталар алдында, қатысу барысында және аяқталған соң) сүйемелдеу және кеңес беру қолжетімділігі;

- Жеке оқу жоспарларын, оқу графиктерін әзірлеу барысында дара тәсіл қолдану, қабылдаушы жоғары оқу орнымен оқу бағдарламасының мерзімі мен мазмұнын келістіру;

- Көлік, тұру, тамақтану, оқу материалдары мен байланыс құралдары сияқты қажетті инфрақұрылымға қолжетімділікті қамтамасыз ету;

- Студенттерге арналған стипендиялар мен басқа да қаржылық қолдау түрлеріне, соның ішінде мүгедектігі бар немесе басқа да ООП бар білім алушыларға арналған арнайы гранттарға тең қолжетімділік;

- Инклюзивті шарттарды, соның ішінде ЕБҚ бар білім алушыларды орналастыру және сүйемелдеу мүмкіндігін ескере отырып, серіктес ЖОО-лармен әріптестік келісімдер жасау;

- Ерекше қажеттіліктері бар студенттер үшін академиялық ұтқырлықтың мазмұны мен жағдайларының сапасын бағалау мақсатында мониторинг пен кері байланыс тетіктерін әзірлеу және енгізу.

Академиялық ұтқырлықты үйлестіру институт Халықаралық ынтымақтастық және академиялық ұтқырлық бөлімі, Инклюзивті білім беруді психологиялық-педагогикалық қолдау орталығы және кураторларының бірлескен жұмысы арқылы жүзеге асырылады. Жауапты бөлімшелер ЕБҚ бар білім алушыларды академиялық ұтқырлық бағдарламаларының барлық кезеңдерінде тіркеу, кеңес беру және сүйемелдеумен қамтамасыз етеді.

Академиялық ұтқырлық институтта ерекше білім алуға қажеттілігі бар студенттердің қосылуы, дамуы және мүмкіндіктерін кеңейтудің маңызды элементі ретінде қарастырылады.

6. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттердің білім алудағы және тұлғалық дамудағы табыстылығын қолдау

А.К. Кусаинов атындағы Еуразия гуманитарлық институтында ерекше білім алуға қажеттілігі бар (ЕБҚ) білім алушылардың табысқа жету технологиясы жеке тәсілді қолдануға, қолдаушы білім беру ортасын құруға және инклюзиялық құндылықтарды іске асыруға негізделеді.

Табысқа жету технологиясының негізгі бағыттары:

1. Оқытудың дараландырылуы:

- Жеке білім беру траекторияларын әзірлеу және іске асыру;
- Білім алушының мүмкіндіктерін ескере отырып оқу үдерісін икемді жоспарлау;
- Дайындық деңгейі мен даму ерекшеліктеріне сәйкес сараланған тапсырмаларды қамтамасыз ету.

2. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу:

- Тьюторлар, психологтар, дефектолог-педагогтар құрамындағы мамандар тобының жұмыс істеуі;
- Оқу және тұлғалық жетістіктерді жүйелі бақылау;
- Түзету-дамыту іс-шараларын және кеңес беруді өткізу.

3. Қолжетімді ортамен қамтамасыз ету:

- Кедергісіз архитектуралық орта;
- Көмекші технологияларды (оқу құралдары, жабдықтар, бағдарламалық қамтамасыз ету) қолдану;
- Қажет болған жағдайда ассистенттердің сүйемелдеуі.

4. Мотивация және қолдау:

- Инклюзивтік қатысуы бар қызығушылық клубтары мен үйірмелер ұйымдастыру;
- Көшбасшылық қасиеттер мен өзіндік сенімділікті дамытуға бағытталған іс-шаралар өткізу;
- ЕБҚ білім алушыларының жетістіктерін ресми шараларда және қоғамда тану.

5. Ата-аналармен (заңды өкілдермен) өзара әрекеттестік:

- Ата-аналарды оқу жетістіктері туралы жүйелі хабардар ету;
- Жеке қолдау шараларын жоспарлау мен іске асыруға тарту;
- Отбасыларға психологиялық-педагогикалық кеңес беру.

6. Кәсіби өзін-өзі анықтауды қолдау:

- Кәсіби бағдарлау іс-шараларын ұйымдастыру;
- Практикалық бағыттағы оқыту жүйесіне тарту;
- ЕБҚ бар түлектерді жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу.

Аталған бағыттарды тиімді іске асыру әрбір ерекше білім алушы студентке өзінің әлеуетін ашуға, академиялық және тұлғалық қасиеттерін дамытуға, сонымен қатар кәсіби ортаға табысты бейімделуге мүмкіндік береді.

7. Қазақстан Республикасының 2025–2030 жылдарға арналған Инклюзивтік саясат тұжырымдамасына сәйкес инклюзивтік практиканы жетілдіру

Қазақстан Республикасының 2025–2030 жылдарға арналған Инклюзивтік саясат тұжырымдамасына сәйкес А.К. Кусаинов атындағы Еуразия гуманитарлық институт инклюзивті білім беруді іске асыруда келесі әдістемелік тәсілдерге сүйенеді:

- Кедергілерді жоюға және тең қатысу шарттарын қамтамасыз етуге бағытталған медициналық үлгіден әлеуметтік мүгедектік үлгісіне көшу;

- Инклюзия мәселелері бойынша оқытушылардың біліктілігін жүйелі түрде арттыру (ішкі тренингтер мен сыртқы курстар арқылы);

- Арнайы білім беру қажеттіліктерін ерте анықтау және ООҚ бар білім алушыларға жеке сүйемелдеу тетіктерін енгізу;

- Білім беру процесіне цифрлық және ассистивтік технологияларды (экран оқырмандары, сөйлеу синтезі бағдарламалары, электрондық білім беру ресурстары) кіріктіру;

- Ақпараттық науқандар, пікірталас алаңдары арқылы және ООҚ бар студенттердің институттың қоғамдық өміріне қатысуы арқылы инклюзивтік мәдениетті қалыптастыру;

- Азаматтық қоғам ұйымдарымен, мемлекеттік органдармен және жұмыс берушілермен серіктестіктер орнатып, ООҚ бар түлектердің қолдауға ие болуы мен кәсіби интеграциясына мүмкіндік беретін тұрақты орта қалыптастыру;

- Тұжырымдамада көрсетілген индикаторлар негізінде білім беру ортасының инклюзивтілігін ішкі мониторинг арқылы бағалау және қолдау стратегиясын соған сәйкес түзету.

Бұл ұсынымдар А.К. Кусаинов атындағы Еуразиялық гуманитарлық институттағы инклюзивтік практиканы жетілдіру мен ООҚ бар студенттерді оқу үдерісіне толыққанды кіріктіруге негіз болады.

Бұл әдістемелік ұсынымдар Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2024 жылғы 30 желтоқсандағы №1143 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының 2025–2030 жылдарға арналған инклюзивті саясат тұжырымдамасының ережелерін ескере отырып, А.К. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты ректорының 2025 жылғы 31 қаңтардағы № 26 бұйрығына сәйкес өзектендірілді.

Өзірлеушілер:

Академиялық жұмыс және
стратегиялық даму жөніндегі проректор

 С.Б. Загатова

Инклюзивтік білім беру
жөніндегі орталығының жетекшісі

 А.Т. Изакова